

ВІДГУК

на автореферат дисертації Є. О. Зверева «Тлумачення міжнародних договорів національними судами: європейський досвід та українська практика», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01

Актуальність теми дисертаційного дослідження Є. О. Зверева не викликає сумнівів. Зокрема, тому, що за сучасних умов глобалізації та регіоналізації питома вага і значення міжнародних договорів у національних правових системах відчутно зростають. Відлунням цієї закономірної тенденції є, для прикладу, постановка і дискутування у науковій літературі питання про поступове формування у науковій юриспруденції такої всезагальної, універсальної теорії права, положення якої однаковою мірою поширювались би як на теорію національного права, так і на теорію міжнародного права. (Матеріали згаданої дискусії, як відомо, вже протягом двох років друкуються у вітчизняному журналі «Філософія права та загальна теорія права»).

Отже, те, що тема дисертації Є. О. Зверева охоплює як міжнародну правову, так і національну правову проблематику, є беззаперечною її перевагою, що, тим не менше, не заперечує її належності до загальної теорії права та держави, тобто до спеціальності 12.00.01. Власне, означене дисертаційне дослідження є ще одним свідченням необхідності розроблення згаданої універсальної теорії права.

Такий нетрадиційний підхід (та й предмет) дослідження обумовив і певну новизну низки положень та висновків, сформульованих здобувачем. Вони з достатньою повнотою і переконливістю викладені в авторефераті дисертації (с. 4 – 5, 11 – 14), тому відтворювати їх тут немає потреби.

Цілком позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Є. О. Зверева, дозволимо собі висловити деякі дискусійні думки стосовно його окремих положень. А саме:

1. Здобувач стверджує, що об'єктом тлумачення є зміст юридичної норми, а його предметом є текст, який цей зміст передає (с. 13). На наш же погляд, предметом юридичного тлумачення є саме смисл (зміст) нормативно-правового припису, а словесна оболонка цього смислу (текст) становить об'єкт такого тлумачення.

2. На с.12 вказується, що перевірку на відповідність Конституції повинні проходити *всі* тлумачення, в тому числі й тлумачення міжнародних договорів. Однак авторська позиція щодо недоцільності вибору однієї з трьох теорій – текстуалізму, контекстуалізму й телеологізму (с.13) – залишає відкритим питання про те, що ж саме має виступати критерієм відповідності Конституції тлумачення міжнародного договору: загальнопоширене значення використаних у тексті термінів, наміри конституцієдавця, політична доцільність тощо. Без

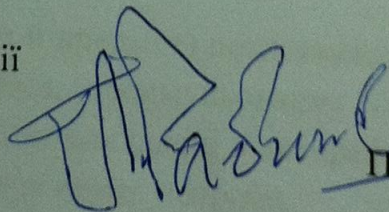

відповіді на означене питання гіпотетичні результати перевірки конституційності такого тлумачення також можуть виявитись далеко не уніфікованими та обслуговувати протилежні за змістом політичні інтереси.

3. Наведені міркування стосуються також пропозиції щодо доповнення закріпленого у Віденській конвенції алгоритму тлумачення міжнародних договорів обов'язковою перевіркою отриманого результату на відповідність принципам, передбаченим Конституцією України, зокрема, принципу верховенства права (с.13). Чи впливає з наведеної пропозиції те, що тлумачення змісту згаданого принципу, здійснюване Конституційним Судом України, має перевагу над тлумаченням, яке реалізується в практиці Європейського суду з прав людини? Адже якщо відповідь на це питання є заперечною, то навряд чи можна беззастережно стверджувати про необхідність в усіх випадках забезпечувати відповідність положень цього міжнародного договору Конституції.

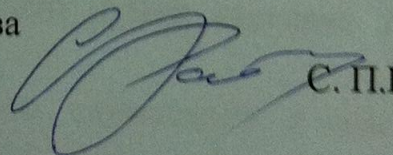
Підсумовуючи ж, можна зробити загальний висновок про те, що, з огляду на автореферат, дослідження Є. О. Зверева «Тлумачення міжнародних договорів національними судами: європейський досвід та українська практика» відповідає вимогам, які ставляться в Україні до кандидатських дисертацій, і його автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та філософії
права Львівського національного
університету імені Івана Франка

П.М. Рабінович

Доктор юридичних наук,
професор кафедри конституційного права
того ж університету

С.П. Рабінович

09.09. 2015

Підписи професорів П.М. Рабіновича і С.П. Рабіновича засвідчують:

В.о. декана юридичного факультету
ЛНУ ім. І. Франка

В.М. Косович